

Öğrenme çıktısı: Bu bölümün öğrenme çıktısı, demokrasi ve cumhuriyetin temel niteliklerini açıklayabilmektir. Özet; demokrasi kavramını, demokrasinin yedi temel niteliğini, temel hak ve özgürlüklerin korunmasını, cumhuriyet kavramını ve cumhuriyetin ilanını kapsar. Ayrıca demokrasi ile cumhuriyet arasındaki ilişkiyi anlatır.

ÖNEMLİ KAVRAMLAR

Demokrasi · Demos · Kratos · Cumhur · Cumhuriyet · Millî egemenlik · Özgürlük · Eşitlik · Seçme ve seçilme hakkı · Çoğulculuk · Katılım · Hukukun üstünlüğü · Temel hak ve özgürlükler · Siyasi parti · Dilekçe · Sivil toplum kuruluşu

1 DEMOKRASİ NEDİR?

Demokrasi kavramına tarihte ilk olarak **Antik Yunan'da** rastlanmıştır. Antik Yunancadaki **“demos” (halk)** ve **“kratos” (egemenlik-güç)** kelimelerinden demokrasi kavramı ortaya çıkmıştır.

Zamanla demokrasi kavramı; **halk egemenliği** veya **halkın devlet yönetiminde söz sahibi olması** olarak ifade edilmiştir. Ancak bu kavram sadece devlet yönetimi ile ilgili değildir. Demokrasi aynı zamanda bir **davranış ve yaşayış biçimidir**.

DEMOKRATİK İNSAN KİMDİR?: Başkalarının **HAKLARINA, ÖZGÜRLÜKLERİNE VE FİKİRLERİNE SAYGI DUYSUN;** insanları **EŞİT VE DEĞERLİ GÖRMEK** demokratik davranışlar olarak ifade edilebilir. Bu davranışlara sahip kişiler de **DEMOKRATİK İNSANLAR** olarak nitelendirilebilir.

2 HAYATIMIZIN HER ALANINDA DEMOKRASİ

Demokrasiye **hayatımızın her alanında** rastlayabiliriz. Evde, okulda ve yaşadığımız şehirde birçok demokratik uygulama vardır.

EVDE

- Kararlar alınırken **aile fertlerinin fikrinin** alınması
- Hafta sonu etkinlik planı yapılırken **ortaklaşa karar** alınması

OKULDA

- Sınıf başkanı seçimlerinde** öğrencilerin oy kullanması
- Sınıf kurallarının **oylanarak** belirlenmesi ve **çoğunluğun oyunu alan** maddelerin kural olması

ŞEHİRDE

- Yerel yöneticilerin** halkın oylarıyla belirlenmesi
- Halkın isteklerini **dilekçe vererek** yöneticilere iletmesi

HABERLERDEN ÖRNEKLER

Diyarbakır: Bir ilkokulda yapılan sınıf başkanlığı seçiminde sınıfa **oy sandığı** kuruldu, koridorlara **afişler** asıldı, aday fotoğraflarının yer aldığı **oy pusulaları** basıldı.

Burdur: Bir grup çocuk, mahallelerindeki parkın bakım ve tamirâtı için belediye başkanına **dilekçe** yazdı; başkan gereğini yaptırdı.

31 Mart 2024 seçimleri: Yüksek Seçim Kurulu kesin sonuçları ilan etti. **30 büyükşehir belediye başkanı, 1363 belediye başkanı ve 50.336 muhtar** halkın verdiği oylarla belirlendi.

3 DEMOKRASİNİN TEMEL NİTELİKLERİ

Demokrasinin **özgürlük, eşitlik, seçme ve seçilme hakkı, millî egemenlik, çoğulculuk, katılım ve hukukun üstünlüğü** gibi birtakım **temel nitelikleri** bulunmaktadır.

TEMEL NİTELİK	NE DEMEK?
Özgürlük	İnsanlar başkalarına zarar vermeden hak ve özgürlüklerini kullanırlar.
Eşitlik	Tüm vatandaşlar yasalar önünde eşit haklara sahiptir.
Millî egemenlik	Yönetme gücü halka verilmiştir.
Seçme ve seçilme hakkı	Halk, yönetme gücünü seçimlerden faydalananarak kullanır.
Çoğulculuk	Seçimlerde birden fazla parti ya da kişi yönetime aday olabilir.
Katılım	Vatandaşlar oy, dilekçe ve sivil toplum kuruluşları ile yönetimde söz sahibi olur.
Hukukun üstünlüğü	Herkes yasalara ve bağımsız mahkemelerin kararlarına uymak zorundadır.

4 ÖZGÜRLÜK VE EŞİTLİK

ÖZGÜRLÜK

Demokratik devletlerde insanlar **başkalarına zarar vermeden** hak ve özgürlüklerini kullanırlar.

Örnek: Düşünceni söylerken karşıdakinin hakkını çiğnememek.

EŞİTLİK

Tüm vatandaşlar **yasalar önünde eşit haklara sahiptir**. Cumhuriyette de bir kişinin ya da grubun değil, **tüm halkın çıkarları** önemlidir.

Örnek: "Herkes eşittir ve hukukun aldığı kararlara uymak zorundadır."

UNUTMA: Özgürlük **SINIRSIZ DEĞİLDİR**. Demokratik bir ülkede herkes hakkını kullanır ama bunu yaparken **BAŞKASINA ZARAR VEREMEZ**.

5 MİLLÎ EGEMENLİK, SEÇME VE SEÇİLME HAKKI

Demokratik ülkelerde **millî egemenlik** anlayışına göre **yönetme gücü halka** verilmiştir. Halk bu gücü **seçme ve seçilme hakkından** faydalananarak kullanmaktadır.

HABERDEN · 14 MAYIS SEÇİMLERİ: Yüksek Seçim Kurulunun açıkladığı sonuçlara göre TBMM'de yer alacak **600 MİLLETVEKİLİ, 53 MİLYON 993 BİN 683 KİŞİNİN** verdiği oylarla belirlenmiştir.

ATATÜRK'ÜN SÖZÜ: "EGEMENLİK KAYITSIZ VE ŞARTSIZ MİLLETİNDİR." Bu söz, millî egemenlik anlayışını en kısa şekilde anlatır.

6

ÇOĞULCULUK VE KATILIM

ÇOĞULCULUK

- Ülke genelinde yapılan seçimlerde ya da yerel seçimlerde **birden fazla parti ya da kişi** yönetime aday olabilir.
- Seçimlerin **sonucu ne olursa olsun farklı fikirlere saygı** gösterilmelidir.
- **Siyasi parti**: Mecliste farklı fikirleri temsil eden siyasi topluluktur.

KATILIM

- **Katılım**: Halkın yönetimde ve toplumu ilgilendiren kararlarda **söz sahibi olmasıdır**.
- Vatandaşlar **seçimlerde oy kullanarak** katılır.
- İstek ve şikâyetleri için **dilekçe vererek** katılır.
- **Sivil toplum kuruluşlarının** faaliyetlerine katılarak yönetimde söz sahibi olur.

HABERDEN · MECLİSTE 7 PARTİ: 14 Mayıs seçimleri sonucunda mecliste **7 SİYASİ PARTİ**, ülke yönetimine katılmaya hak kazanmıştır. Farklı fikirlerin mecliste temsil edilmesi, **ÇOĞULCULUĞUN** açık bir göstergesidir.

7

HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ

Ülkemizde **hukukun üstünlüğü** bulunmaktadır. **Herkesin yasalara ve bağımsız mahkemelerin verdiği kararlara uyması** gerekmektedir. **Mahkemeler**, ülkemizde **adaleti sağlamakla görevli** kuruluşlardır.

HABERDEN · T.C. İÇİŞLERİ BAKANININ AÇIKLAMASI

Bakan, katıldığı bir toplantıda demokrasi ve hukuk anlayışımızla ilgili şunları söylemiştir:

“Demokratik devletlerde **milletten daha güçlü bir irade yoktur.**”

“Biz hukuk devletiyiz, bu sebeple ülkemizde **hukukun üstünlüğü vardır. Herkes eşittir ve hukukun aldığı kararlara uymak zorundadır.**”

“Temel insan hakları ile özgürlükler **anayasa ve kanunlarımızca koruma altına alınmıştır.**”

İlişkili temel nitelikler: hukukun üstünlüğü, eşitlik, millî egemenlik, özgürlük.

8

TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER YASALARLA KORUNUR

Demokrasinin temel niteliklerine uygun olarak **temel hak ve özgürlükler**, demokratik ülkelerde **yasalarla koruma altına** alınmıştır.

Bu hak ve özgürlükler; **dini, cinsiyeti, yaşı, mesleği ne olursa olsun herkese eşit** olarak tanınmıştır. Bu durum, ülkedeki **adalet anlayışının kuvvetlenmesine** ve karar alma sürecinde vatandaşların **bağımsızca hareket etmesine** katkıda bulunmuştur.

HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİ KORUYAN GÜÇLER

ANAYASA

Hakları koruma altına alır

KANUNLAR

Herkes için geçerli kurallar koyar

BAĞIMSIZ MAHKEMELER

Adaleti sağlar, kararlarına uyulur

9

CUMHURİYET NEDİR?

“Cumhur” halk, büyük kalabalık anlamlarına gelir. **Cumhuriyet** ise **gücünü halktan alan ve halkın yönetme yetkesine sahip olduğu** bir yönetim biçimidir.

Bu yönetim biçiminde halk; seçtiği **devlet başkanı ve milletvekilleri** aracılığıyla bu yetkiyi kullanıp ülke yönetimine katılır. Devlet başkanı ve milletvekilleri **kanunla belirlenen, belli aralıklarla yapılan seçimle ve belli bir süreliğine** iş başına gelir. Halk yöneticilerinden memnun olmazsa **seçimle bunları değiştirebilir**.

Cumhuriyet yönetim biçiminde **bir kişinin ya da grubun değil, tüm halkın çıkarları** önemlidir. Bu yönüyle **eşitlik**, cumhuriyette çok önemli bir yere sahiptir. **Herkes anayasaya ve yasalara uymak zorundadır**.

KISA TANIM: CUMHURİYET: Milletin egemenliği **KENDİ ELİNDE TUTTUĞU** ve bunu **BELİRLİ SÜRELER İÇİN SEÇTİĞİ TEMSİLCİLER** aracılığıyla kullandığı yönetim biçimidir.

10

CUMHURİYETİN İLANI VE YAPILAN YENİLİKLER

Millî Mücadele'nin ardından ülkemizde **Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde** köklü yenilikler yapılmıştır. Bu yeniliklerden biri de **cumhuriyetin ilan edilmesidir**. Cumhuriyetin ilanı, demokrasi açısından **tarihimizdeki önemli kararlardan biridir**.

Mustafa Kemal Atatürk, Türk milletinin **modern ve demokratik** bir yönetim şekline sahip olmasını istemiştir. Bu amaçla birtakım yeniliklere öncülük etmiştir.

- **Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılması:** Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde **23 Nisan 1920'de Ankara'da** açılan meclisimizdir.
- **Saltanatın kaldırılması**
- **Cumhuriyetin ilan edilmesi:** Cumhuriyetin ilanı ile **demokrasimiz daha da güç kazanmıştır**.
- **Kadınlara seçme ve seçilme hakkı:** 1930'lu yılların başlarında bu hakkı veren kararlar alınmış, devlet yönetiminde **kadın erkek eşitliği** sağlanmıştır. Türk kadını, birçok ülkedeki kadınlardan **önce** seçme ve seçilme hakkını elde etmiştir.
- **Cumhurbaşkanının seçimle gelmesi:** Cumhuriyetin ilanıyla birlikte devlet başkanı olan cumhurbaşkanı **seçimle** iş başına geçmiştir. İlk cumhurbaşkanımız **Mustafa Kemal Atatürk** olmuştur.

29 EKİM CUMHURİYET BAYRAMI: Cumhuriyetin ilanı çok önemli bir karar olduğu için **CUMHURİYET BAYRAMI**, resmî bayramlarımız arasında yerini almıştır. Her yıl **29 EKİM'DE** Cumhuriyet Bayramı'nı büyük bir **COŞKU VE SEVİNÇLE** kutlarız.

11

ATATÜRK'ÜN SÖZLERİYLE CUMHURİYET

ATATÜRK'ÜN CUMHURİYET HAKKINDAKİ SÖZLERİ

Atatürk, farklı yer ve zamanlarda yaptığı konuşmalarda cumhuriyet hakkında şu ifadelerde bulunmuştur:

“Sebepten ne olursa olsun **vatandaşın derdine çare bulmak, yardım etmek ve destek olmak, Cumhuriyet hükûmetinin koşacağı bir vazifedir.**”

“Egemenlik kayıtsız ve şartsız **milletindir.**”

“Cumhuriyet sizden **‘fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür’** nesiller ister.”

Ne anlıyoruz? Cumhuriyet; halka hizmeti, millî egemenliği ve özgür düşünen nesilleri önemser.

12

DEMOKRASİ İLE CUMHURİYET ARASINDAKİ İLİŞKİ

Cumhuriyet ve demokrasi kavramları birbirine **çok benzer** olsalar da **tam olarak aynı anlama gelmez**. Aşağıdaki tabloda iki kavramın farkları karşılaştırılmıştır.

DEMOKRASİ	CUMHURİYET
Halkın yönetme gücüne sahip olması gerektiğini savunan yönetim anlayışıdır.	Gücünü halktan alan ve halkın yönetme yetkesine sahip olduğu yönetim biçimidir .
Sadece devlet yönetimi ile ilgili değildir; bir davranış ve yaşayış biçimidir .	Halk, seçtiği devlet başkanı ve milletvekilleri aracılığıyla yönetime katılır.
Tarihte ilk olarak Antik Yunan'da görülmüştür.	Ülkemizde Millî Mücadele'den sonra ilan edilmiştir.
"demos" (halk) + "kratos" (egemenlik-güç)	"cumhur" = halk, büyük kalabalık

ATATÜRK'ÜN SÖZLERİYLE: "CUMHURİYET REJİMİ DEMEK, DEMOKRASİ SİSTEMİ İLE DEVLET ŞEKLİ DEMEKTİR." ·

"Demokrasinin **EN ÇAĞDAŞ VE MANTIKLI UYGULAMASINI** sağlayan hükümet şekli, cumhuriyettir." Bu sözlerden de anlaşılacağı üzere demokrasi ve cumhuriyet **BİRBİRLERİNİ TAMAMLAYAN** kavramlardır.

13

CUMHURİYETİ KORUMAK VE YAŞATMAK

Cumhuriyeti korumak ve yaşatmak, **başta yeni nesiller olmak üzere her Türk vatandaşının görevidir**. Atatürk, TBMM'de okuduğu **Nutuk** adlı eserinin son sayfasındaki **Gençliğe Hitabe'de** bu konuya değinmiştir.

GENÇLİĞE HİTABE'DEN: "Ey Türk gençliği! Birinci vazifen; **TÜRK İSTİKLALİNİ, TÜRK CUMHURİYETİNİ, İLELEBET MUHAFAZA VE MÜDAFAA ETMEKTİR**. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, **SENİN EN KIYMETLİ HAZİNENDİR...**"

Vatansever ve **millî bilince sahip** bir birey; cumhuriyeti korumak ve yaşatmak için haklarını bilir, sorumluluklarını yerine getirir ve demokratik davranışlar sergiler.

14

HIZLI TEKRAR

- **Demokrasi:** Halkın yönetimde söz sahibi olması.
- **Demos:** Halk | **Kratos:** Egemenlik-güç.
- **Cumhur:** Halk, büyük kalabalık.
- **Cumhuriyet:** Gücünü halktan alan yönetim biçimi.
- **Millî egemenlik:** Yönetme gücü halkındır.
- **Çoğulculuk:** Birden fazla parti ya da aday.
- **Katılım:** Oy, dilekçe, sivil toplum kuruluşu.
- **Hukukun üstünlüğü:** Herkes yasalara uyar.
- **TBMM:** 23 Nisan 1920'de Ankara'da açıldı.
- **29 Ekim:** Cumhuriyet Bayramı.